

KORRALDUS

19.03.2026 nr DM-128123-34

Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmine

1. OTSUS

Lähtudes **aktsiaselts Ramsi Turvas** 23.07.2025 esitatud keskkonnaloa taotlusest, võttes aluseks veeseaduse § 191 lg 1, § 187 p 6, maapõuseaduse § 48, § 66 lõike 2 punkti 2, § 67 lõike 1, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 1 p 1 ja 4 ja lg 4, § 59 lg 2 p 4, ja haldusmenetluse seaduse § 53 lg 2 p 2, § 61 lg 1, **otsustab Keskkonnaamet:**

1.1. Muuta aktsiaseltsile Ramsi Turvas kuuluvat Kallissaare turbatootmisala keskkonnaluba nr 1/2004 vastavalt taotlusele järgnevalt:

1.1.1. Pikendada keskkonnaluba nr 1/2004 maavara kaevandamiseks ja vee erikasutuseks 30 aasta võrra ehk kuni 14.05.2059.

1.1.2. Lubada keskkonnaloa nr 1/2004 vee erikasutust Järva maakonnas Türi vallas Rassi külas Kallissaare turbatootmisala kinnistult (katastritunnus 27101:002:1190) sademevee juhtimiseks suublasse nelja väljalasuga ning määrata turbatootmisalalt sademevee suublasse juhtavale sademeveele lubatud saasteainete piirmäärad (tabel V4), väljalaskme seirenõuded (tabel V7), meetmed, mis aitavad vähendada vee erikasutuse mõju ja nende täitmise tähtsused (tabel V16) ning nõuded teabe esitamiseks loa andjale (tabel V17).

1.1.3. Seada keskkonnaloale kõrvaltingimused lähtuvalt käesoleva korralduse alapeatükis 3.5. „Kõrvaltingimuste seadmine“ toodust.

1.1.4. 1 ploki vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru (aT) kogus on 52 tuh t ja 2 ploki hästilagunenud turba aT on 293 tuh t. Kaevandatav varu vähelagunenud turba kogus on 52 tuh t ja hästilagunenud turba kogus on 267 tuh t. Varu ja kaevandatava varu kogus seisuga 01.01.2026.

1.1.5. Määrata mäeeraldise pindalaks 66,74 ha ja teenindusmaa pindalaks 84,08 ha.

1.1.6. Tunnistada kehtetuks vee erikasutuse keskkonnaluba nr L.VV/327473, alates korralduse jõustumisest.

1.1.7. Eemaldada Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloalt minimaalse aastatoodangu

kogus 3 tuh t.

1.2. Avalikustada keskkonnaloa muutmise ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

1.3. Korraldus jõustub selle teatavaks tegemisest aktsiaseltsile Ramsi Turvas.

2. ASJAOLUD

2.1. Keskkonnaloa muutmise taotluse läbivaatamine

Aktsiaselts Ramsi Turvas (registrikood 10276571, aadress Viljandi maakond, Viljandi vald, Ramsi alevik, Turba tee 12, 71101) esitas 11.04.2024 Keskkonnaametile taotluse Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmiseks. Esmataotlus on registreeritud keskkonnanotsuste infosüsteemis KOTKAS 11.04.2024 menetluse nr M-128123 juurde, viimane korrigeeritud taotlus esitatud 23.07.2025.

Aktsiaselts Ramsi Turvas soovib muutmistaotlusega pikendada olemasoleva loa kehtivusaega 30 aastaks, kuna olemasoleva keskkonnaloa kehtivusaja jooksul ei ole maavara võimalik ammendada. Lisaks liidetakse Kallissaare turbatootmisalal maavara kaevandamise keskkonnaluba nr 1/2004 ja vee erikasutuse keskkonnaluba nr L.VV/327473 üheks keskkonnaloaks. Varu hakatakse kasutama aianduses kasutatavate turbatoodete tootmiseks.

Kallissaare turbatootmisalal on neli väljalaskme kohta: Kallissaare kuivendusvee väljalask 1 (JA157) Maltsaare ojja lubatud aastase vooluhulgaga 58,38 tuh m³, Kallissaare kuivendusvee väljalask 2 (JA158) Kasekraavi lubatud aastase vooluhulgaga 53,42 tuh m³, Kallissaare kuivendusvee väljalask 3 (JA159) Kailukraavi lubatud aastase vooluhulgaga 6,1 tuh m³, Kallissaare kuivendusvee väljalask 4 (JA160) Kailukraavi lubatud aastase vooluhulgaga 13,08 tuh m³. Keskkonnaluba on kohustuslik kui juhitakse sademevett suublasse turbatööstusmaalt (veeseadus § 187 p 6).

Kallissaare turbatootmisala asub Järva maakonnas Türi vallas Rassi külas, Türi linnast 16 km lõuna ja Võhma linnast 6 km lääne pool riigile kuuluval Kallissaare turbatootmisala kinnistul (27101:002:1190), mille riigivara valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet.

Rassi küla lähimad majapidamised paiknevad mäeeraldistest 1,5 km lääne ja Villevere küla lähim talu 0,5 km ida pool.

Põhjaka - Tõrvaaugu - Võhma kõrvalmaantee nr 24104 möödub mäeeraldisest 0,9 km põhja ning sellelt lähtuv kruusakattega kohalik Villevere - Tõrvaaugu tee nr 2710026 0,5 km kagu poolt. Mäeeraldise keskosa läbib kohalik Turbaraba tee nr 2711017, mille valdajaks on Kallissaare turbatootmisala kinnistu piires Maa- ja Ruumiamet ning mäeeraldist ümbritseva Kabala metskond 6 maaüksuse piires Riigimetsa Majandamise Keskus.

Kitsendusi põhjustavaid rajatise mäeeraldisest ei ole. Teenindusmaa piirneb edela, lääne ja põhja poolt maaparandussüsteemiga Tõrvaaugu TP-590 (MPS kood/ehitise kood 6113470031041/005) ning kirdes, idas ja lõunas maaparandussüsteemiga Kallissaare TP-37 (MPS koodid/ehitise koodid 6113440030010/001 ja 6113440030020/001). Kallissaare turbatootmisalalt suubuvad kraavid Tõrvaaugu TP-590 ja Kallissaare TP-37 eesvooludesse ja kuivenduskraavidesse.

Taotletav mäeeraldis hõlmab täielikult Kallissaare-Lubjaahju turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 0112) vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru 1 ploki ja hästilagunenud turba 2 ploki ning suures osas olemasolevat Kallissaare mäeeraldist (loa nr 1/2004, loa omaja aktsiaselts Ramsi Turvas). Taotletavast mäeeraldisest jääb välja olemasoleva mäeeraldisest edelaosa, vähelagunenud turba passiivse tarbevaru 12 ploki ja hästilagunenud turba passiivse tarbevaru 13 ploki alal. Taotletava mäeeraldisest teenindusmaa kattub pindalaliselt täielikult olemasoleva Kallissaare mäeeraldisest teenindusmaaga.

Taotletava mäeeraldisest pindala on 66,74 ha (olemasoleval loal 67,95) ja selle teenindusmaa pindala on 84,08 ha (olemasoleval loal 85,51).

Taotletava mäeeraldisest teenindusmaa lõunaosa lähedusse jääb Maltsaare oja (kood VEE1134400), mis on ühtlasi ka maaparandussüsteemi eesvool valgalaga kuni 10 km² Kallissaare TP-37 (maaparandussüsteemide registri kood 61134400300100011M). Taotletava mäeeraldisest teenindusmaa kattub peakraavi veekaitsevööndiga ja maaparandussüsteemi eesvoolu kaitsevööndiga.

Kallissaare turbatootmisalal (ja selle ümbruses) on registreeritud II kaitsekategooria liigi – metsise (*Tetrao urogallus*, EELIS kood KLO9102222) – elupaik. Ala piirneb lõunaküljest Kallissaare metsise püsielupaigaga (EELIS kood KLO3000102), kus see on määratud püsielupaiga piiranguvööndisse. Nimetatud püsielupaiga sihtkaitsevöönd jääb 340 m kaugusele lõunasuunal. Mäeeraldisest (Kallissaare turbatootmisala) 10 km raadiusesse jääb 3 musttoonekure elupaika ja 1 km raadiusesse metsise elupaik (KLO9102222). Muud kaitstavad loodusobjektid võimalikus mõjualas puuduvad.

Mäeeraldisest teenindusmaa piirides kultuurimälestisi ei ole, kuid juhuslike leidude korral tuleb teavitada kohe Muinsuskaitseametit.

Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjalide vastavust maapõueseaduses (edaspidi *MaaPS*), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (edaspidi *KeÜS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis” sätestatud nõutele ning pidas andmeid piisavaks taotluse menetlemiseks.

Riigilõiv 500 EUR on tasutud maavara loa muutmise eest 11.04.2024 ja veeloa pikendamise eest tasutud lisaks 696 EUR 19.11.2025 vastavalt kehtinud riigilõivuseadusele.

Kaevandamisloa muutmistaotlust on kontrollinud keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud

töötleja (Maa- ja Ruumiamet, endine Maa-amet 08.05.2024 kiri nr 9-3/24/4931-4, mis on registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis nr DM-128123-4).

2.2. Veeloa liitmine

Vee erikasutusluba L.VV/327473 (kehtivusajaga 31.03.2016 - 14.05.2029) kaevandamisloaga nr 1/2004 liitmisel kaotab vee erikasutusluba nr L.VV/327473 kehtivuse.

2.3. Keskkonnaloa taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

Keskkonnaamet kontrollis keskkonnaloa taotluse vastavust keskkonnaseadustiku üldosa seadusele maapõueseadusele, veeseadusele (edaspidi VeeS) ja keskkonnaministri 28.10.2019 vastu võetud määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ nõuetele. Keskkonnaamet küsis taotluse kohta lisateavet 30.05.2024, milles paluti täiendada seletuskirja ning esitada täismahus taotlus (taotlusele tuli lisada tegevusvaldkond "vesi" ning täita turbatootmisalalt sademevee suublasse juhtimiseks vajalikud tabelid (4.1, 4.3 ja 4.3.2.)). Täiendatud keskkonnaloa muutmise taotlus esitati 12.06.2024. Keskkonnaamet pidas esitatud materjale piisavaks ja võttis keskkonnaloa muutmise taotluse 04.07.2024 menetlusse (registreeritud KOTKAS-s kirja nr DM-128123-8 all).

KeÜS § 44 kohaselt vaadatakse keskkonnaloa taotlus läbi avatud menetluses, välja arvatud seadusega sätestatud juhul. KeÜS § 59 lg 4 kohaselt vaadatakse keskkonnaloa muutmise taotluse läbi keskkonnaloa andmiseks sätestatud korras ja loa omaja andmete muutmisel või § 59 lg 5 sätestatud juhtudel kui muutmine ei mõjuta keskkonnariski suurust, keskkonnaloa muutmisel ei toimu keskkonnamõju hindamist ning puudub muu oluline avalik huvi avatud menetluse läbiviimiseks või keskkonnohu vältimiseks.

Tegemist on keskkonnaloa muutmisega, mis võib mõjutada keskkonnariski suurust. Lähtudes eeltoodust kohaldatakse keskkonnaloa muutmise menetlusele avatud menetluse sätteid.

KeÜS § 47 lõike 2 kohaselt avaldatakse keskkonnaloa taotluse menetlusse võtmise kohta teade väljaandes Ametlikud Teadaanded ja kohalikus või maakondlikus ajalehes. Teate võib jätta kohalikus või maakondlikus ajalehes avaldamata, kui kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi.

Keskkonnaamet jättis keskkonnaloa muutmise taotluse menetlusse võtmise teate avalikustamata kohalikus või maakondlikus ajalehes, kuna kavandatav tegevus on väikese mõjuga ja sellega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on väike ning kavandatud tegevuse vastu puudub piisav avalik huvi.

Keskkonnaloa muutmise taotlus on 04.07.2024 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 04.07.2024 kirjaga nr DM-128123-8 keskkonnaloa muutmise taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1

ja 2 nimetatud isikuid.

Kuni loa andmise või andmisest keeldumise otsuse tegemiseni on igaühel õigus esitada taotluse kohta ettepanekuid ja vastuväiteid.

Avalikustamise käigus laekus üks arvamus.

Põllumajandus- ja Toiduamet esitas 11.07.2024 kirjaga nr 6.2-1/5320-1 (registreeritud KOTKAS-s 15.07.2024 nr DM-128123-10) arvamuse (käsitletud ptk-s 3.6.).

KeÜS § 49 lg 6 kohaselt saatis Keskkonnaamet 04.07.2024 kirjaga nr DM-128123-9 aktsiaselts Ramsi Turvas keskkonnanaloo muutmise taotluse Türi Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks. MaaPS § 49 lg 6 sätestab, et kaevandamisloa andja saadab kaevandamisloa taotluse arvamus saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Arvamuse esitamine ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse õigust esitada edasise menetluse käigus täiendavaid seisukohti. HMS § 16 lg 2 sätestab, et kui teine haldusorgan ei ole arvamust määratud tähtajaks andnud ega tähtaega pikendanud, võib taotluse lahendada teise haldusorgani arvamusega. Türi Vallavalitsus oma 30.07.2024 korralduses nr 214 nõustus keskkonnanaloo nr 1/2004 muutmise vastu vastavalt aktsiaseltsi Ramsi Turvas taotluses märgitule.

Muudetud keskkonnanaloo eelnõu ja keskkonnanaloo muutmise otsuse eelnõu saadeti 21.11.2025 kirjaga nr DM-128123-18 tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks. Loa omajal ja kohalikul omavalitsusel ei olnud arvamusi.

Keskkonnaamet avalikustas KeÜS § 47 lg 6 alusel 21.11.2025 teate keskkonnanaloo muutmise eelnõu ja keskkonnanaloo muutmise korralduse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Avalikustamisest tulenevaid arvamusi ja seisukohti keskkonnanaloo eelnõu osas on käsitletud ptk-s 3.6.

Täiendatud keskkonnanaloo muutmise eelnõu ja keskkonnanaloo muutmise korralduse eelnõu saadeti 09.02.2026 kirjaga nr DM-128123-25 tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks. Loa omajal ja Sihtasutusel Eestimaa Looduse Fond oli ettepanekuid ja arvamusi.

Keskkonnaamet avalikustas KeÜS § 47 lg 6 alusel 10.02.2026 teate täiendatud keskkonnanaloo muutmise eelnõu ja keskkonnanaloo muutmise korralduse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Avalikustamisest tulenevaid vastuväiteid täiendatud keskkonnanaloo eelnõu osas on käsitletud ptk-s 3.6.

Keskkonnaamet teeb muudetud keskkonnanaloo teatavaks tulenevalt KeÜS § 58 lg-st 3 teate avaldamisega väljaandes Ametlikud Teadaanded.

3. KAALUTLUSED

3.1. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

KeHJS § 3 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 11 lõigete 3 ja 4 kohaselt on keskkonnamõju hindamine (*KMH*) kohustuslik KeHJS § 6 lõike 1 tegevuste korral, KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud tegevuste korral tuleb kaaluda *KMH* algatamist või algatamata jätmist, lisades otsusele KeHJS § 6 lõike 3 kohase eelhindamise tulemused. KeHJS § 6 lõike 1 kohaselt ei kuulu ettevõtte poolt taotletav tegevus olulise keskkonnamõjuga tegevuste loetelusse. Kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lõike 2 punktis 2 nimetatud tegevusvaldkonda, mille täpsustatud loetelu on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005. a määruuses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu” (edaspidi *KMH määrus*).

KMH määruuse § 1 lõike 1 ja § 3 punkti 11 kohaselt peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas turba kaevandamine kuni 150 hektari suurusel alal on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama *KMH* algatamise või algatamata jätmise üle.

Keskkonnaamet jättis Kallissaare-Lubjaahu maardla Kallissaare turbatootmisala keskkonnavalua nr 1/2004 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata 22.07.2025 kirjaga nr DM-128123-16.

Keskkonnaameti hinnangul puudub kavandatav tegevusel oluline keskkonnamõju, mistõttu *KMH* algatamine ei ole vajalik alljärgnevatel põhjustel:

1. Kallissaare turbatootmisalal on tegutsenud juba aastakümneid ning nüüdseks on kogu määraldis kaetud toimiva kuivendusvõrgustikuga. Senise info kohaselt ei ole tegevus mõjutanud eesvoolude (Saarjõgi ja Navesti jõgi) veekvaliteeti ning sama tegevuse jätkamisel ei ole samuti eeldada olulise mõju ilmnemist, kui suublasse juhitava vee kvaliteet vastab nõuetele.
2. Turbatootmisala lähipiirkonnas asuvaid majapidamisi ja mõju majapidamiste salvkaevude vee kvaliteedile ei avalda kaevandustegevus suurt mõju ning seni ei ole majapidamiste salvkaevude vee kvaliteeti ja veetaset toimunud tegevus mõjutanud.
3. Tööde tegemisel keskkonnakaitsenõuetele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline.
4. Mõju kaitstavate loodusobjektidele, sh Natura 2000 aladele ei esine.

3.2. Kaalutlused keskkonnavalua muutmisel

Korralduse otsustava osa punktiga 1.1 muudetav keskkonnavalua nr 1/2004 annab selle omanikule õiguse alljärgnevaks:

- maavara kaevandamiseks
- vee erikasutuseks.

KeÜS § 41 lg 4 sätestab, et kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud, antakse nendeks tegevusteks üks keskkonnavalua.

KeÜS § 62¹⁰ lg 2 sätestab, et enne 2020. aasta 1. jaanuari välja antud jäätme- loa, vee erikasutusloa, veeloa, õhusaasteloa ja kaevandamisloa vormistab loa andja mõistliku aja jooksul KeÜS § 53 lg 3 alusel kehtestatud andmekoosseisuga keskkonnaloaks. Kuna turba tootmisalalt liigvee suublasse juhtimine kaasneb maavara kaevandamisega vormistab Keskkonnaamet aktsiaselts Ramsi Turvas vee erikasutuseks ning maavara kaevandamiseks ühtse keskkonnaloa nr 1/2004. Vee erikasutusloas toimub Kallissaare turbatootmisalalt kuivendusvee suublasse juhtimine läbi nelja väljalasu.

3.2.1. Maavara kaevandamine

Käesolevaga muudetakse aktsiaseltsile Ramsi Turvas antud Kallissaare turbatootmisala keskkonnaluba nr 1/2004. Kallissaare turbatootmisala keskkonnaluba pikendatakse 30 aasta võrra ja sellega liidetakse veeluba.

Keskkonnaloa nr 1/2004 alusel (luba kehtiv 25.06.2004 - 14.05.2029) kaevandab aktsiaselts Ramsi Turvas Kallissaare-Lubjaahju maardlal Kallissaare turbatootmisala mäeeraldisel, mille taotletav pindala on 66,74 ha ning teenindusmaa pindala on 84,08 ha vähe- ja hästilagunenud turvast maavara plokkides 1 aT ja 2 aT maksimaalse aastase kaevandamise mahuga 13 tuh t.

Taotletava maavara kasutusotstarbeks on aiandus. Kaevandatud maa kasutamise otstarve on taastuv soo.

Maakatastriseaduse § 182 lg 4 sätestab, et katastriüksusele, millele on välja antud maavara kaevandamise luba, määratakse kaevandamisloast tulenev mäetööstusmaa või turbatööstusmaa sihtotstarve.

Nõuded maavara kaevandamisele

Loa andja kandis keskkonnaloa kõrvaltingimuste tabelisse kõik Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuses keskkonnahäiringute leevendamiseks välja pakutud keskkonnameetmed.

3.2.2. Vee erikasutus

3.2.2.1. Lubatav tegevus

Korralduse otsustava osa punkt 1.1.2 annab õiguse turbatööstusmaalt sademevee suublasse juhtimiseks (*VeeS* § 187 p 6).

3.2.2.2. Nõuded sademevee juhtimiseks suublasse

VeeS § 2 lg 2 koostoimes keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 1 p 1 on vee erikasutuse aluseks keskkonnaluba. Veeluba on kohustuslik, kui juhitakse sademevett suublasse jäätmekäitlusmaalt, tööstuse territooriumilt, sadamaehitiste maalt, turbatööstusmaalt ja muudest

kohtadest, kus on saastatuse risk või oht veekogu seisundile (*VeeS* § 187 p 6). Ettevõtte juhib turbatööstusmaalt sademeveett suublasse Järva maakonnas Türi vallas Rassi külas Kallissaare turbatootmisala (27101:002:1190) kinnistul. Ettevõttele on väljastatud 31.03.2016 vee erikasutuseks keskkonnaluba Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni juhataja korraldusesega nr 1-3/16/775 „Vee erikasutusloa väljastamine”.

Taotluse kohaselt jätkub kuivendusvee ärajuhtimine nelja väljalasuga samades punktides ja samas mahus, mis vee erikasutusloas toodud. Kolme väljalaskme JA158, JA159 ja JA160 sademeveed suubuvad Kallissaare turbatootmisalalt kraavide ja Hiieoja (VEE1135000) kaudu Saarjõkke (VEE1134700). Väljalaskme JA157 kaudu juhitakse turbatootmisalalt sademevesi Maltsaare ojasse (VEE1134400) ja seejärel Navesti jõkke (VEE1131600).

Taotletava vee erikasutuse keskkonnakaitseloa eesmärgiks on turbatootmisala kuivendusvee juhtimine Maltsaare ojasse (VEE1134400), Kasekraavi (VEE1135003) ja Kailukraavi (VEE1135001).

VeeS § 130 lg 2 (jõustus 01.10.2019) alusel kehtestatud keskkonnaministri 08.11.2019 määruse nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (edaspidi *määrus nr 61*) § 7 lg 7 kohaselt on sademeveele kohustuslik loaga määrata vähemalt heljumi- ja naftasaaduste sisalduse ning biokeemilise hapnikutarbe piirväärtused koos vastava seirekohustusega. Muud määruse nr 61 lisas 1 nimetatud saastenäitajate piirväärtused ja seirenõuded määratakse loas sademevee päritolu ja riskihinnangu põhjal. Turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele on kohustuslik loaga määrata lisaks § 7 lõikes 7 nimetatule ka üldlämmastiku ja üldfosfori sisalduse piirväärtused koos vastava seirekohustusega.

Suublasse juhitud sademevesi peab vastama määruse nr 61 lisas 1 toodud piirväärtustele (*VeeS* § 129 lg 4). Sademeveekanaliseerimisest tohib sademeveelaskme kaudu suublasse juhtida sademeveett, mille saastenäitajad ei ületa määruse nr 61 lisas 1 sätestatud piirväärtusi, mis kehtivad reoveekogumisala kohta, mille koormus on 2000–9999 inimekvivalenti (edaspidi *ie*), välja arvatud heljumisisaldus, mis ei tohi ületada 40 mg/l ja naftasaaduste sisaldus, mis ei tohi ületada 5 mg/l (*määrus nr 61* § 7 lg 1).

Määruse nr 61 kohaselt kohalduvad turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele § 7 lg 1 nimetatud piirväärtused (BHT7 – 15 mg/l, Püld – 1 mg/l, Nüld – 45 mg/l).

2019. aastal on võetud väljalaskudest ka operatiivseire proovid, kõik võetud proovid vastasid kehtinud veeloa nr L.VV/327473 nõuetele.

Kallissaare kuivendusvee väljalask 1 (JA157) Maltsaare ojja (hinnanguline äravool 58,38 tuh m³), Kallissaare kuivendusvee väljalask 2 (JA158) Kasekraavi (hinnanguline äravool 53,42 tuh m³), Kallissaare kuivendusvee väljalask 3 (JA159) Kailukraavi (hinnanguline äravool 6,1 tuh m³), Kallissaare kuivendusvee väljalask 4 (JA160) Kailukraavi (hinnanguline äravool 13,08 tuh m³).

m³). Kuna turbatootmisalalt ärajuhitav vesi moodustub peamiselt sademete ja lume sulamise veest, siis sõltub aastaringne vee hulga kõikumine sademete hulgast ja ilmastikust.

Turbatootmisala sademevee juhtimisel puuduvad settebasseinid. Taotluse seletuskirjas nähakse ette settetiikide rajamise vajadus, kui kuivendusvee juhtimisega veekogudesse halveneb suublate vee kvaliteet.

Leevendusmeetmetena on toodud järgnevad meetmed:

- Vältimaks eesvooludeks olevate veekogude seisundi halvenemist seatakse tingimus settetiikide rajamiseks ja turbatootmisalalt suublasse juhitava sademevee eelnevals puhastamiseks kui seire näitab, et sademevesi ei vasta loaga seatud piirväärtustele.
- Arvestada, et turbatootmisalalt vee väljavooluks olevat Maltsaare oja ei ole tootmisperioodi jooksul lubatud metsise elupaiga piires süvendada ega puhastada.

Vee erikasutaja peab tagama vee juhtimisel suublasse loaga seatud piirmääradele vastavuse. Veeproovide mittevastavuse korral tuleb loa omajal kasutusele võtta asjakohased meetmed, tagamaks sademevee vastavuse loas kehtestatud piirmääradeni. Reostusnäitajate seire tulemuste mittevastavusel loas kehtestatud piirmääradele on loa andjal õigus esitada loa saajale rangemad nõuded ja/või täiendavad tingimused.

3.2.2.3. Proovivõtu- ja analüüsinõuded

Kui hinnatakse sademevee saasteainete sisaldust, määratakse suublasse juhitava kasutatud vee proovivõtu sagedus loaga (*määrus nr 61 § 16 lg 1*).

Proovivõtu sagedus ja koht sademevee korral saastenäitajate määramiseks täpsustatakse loas. Sademevee proove tuleb võtta vähemalt üks kord aastas, kuid loa andja ei tohi loaga määrata proovivõtu sageduseks rohkem kui üks kord kvartalis. Loa omaja võib vajaduse korral võtta proove sagedamini, kui on loaga nõutud, ja arvestada kvartali jooksul võetud proovide keskmist tulemust (*määrus nr 61 § 16 lg 5*). Kuivendusvee väljalaskmete proovi võtmise sageduseks määratakse üks kord poolaastas, kui on turbatootmise aktiivne periood (II ja III kvartal). Naftasaaduste seire sageduseks on üks kord aastas (III kvartal).

Esinduslikke proove peab olema võimalik võtta suublasse juhitevast sademeveest (*määrus nr 61 § 14 lg*).

Proovi võtmisel tuleb tagada proovi esinduslikkus ning proovi võtmine peab vastama VeeS § 236 lg 7 alusel kehtestatud proovivõtumeetoditele (*määrus nr 61 § 14 lg 6*).

Sademeveeproov tuleb võtta vooluhulgaga proportsionaalse või ajas keskmistatud proovina (*määrus nr 61 § 14 lg 8*). Loa omaja võetav sademevee omaseire proov võib olla punktproov, kui see on võetud 30 minuti jooksul pärast sademevee äravoolu algust (*määruse nr 61 § 14 lg 9*).

Keskkonnaloaga nõutav omaseire kuulub veeuuringu alla. Veeuuring VeeS tähenduses on vee,

vee-elustiku, veekogu põhjasette, pinnase ja reoveesette ning naftasaaduste ja muude saastavate ainete proovi võtmine ja analüüsimine veeseisundi hindamise, saastatuse kindlakstegemise, veeloa taotluse ja selle lisade kontrollimise, veeloa omaja üle tehtava kontrollseire, keskkonnatasu arvutamise ning veeloaga nõutava omaseire eesmärgil (*VeeS* § 236 lg 2).

Kui proove võetakse veeuuringu või joogiveeuuringu käigus, peab proovivõtja olema atesteeritud vastavas valdkonnas käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud korra kohaselt, kasutama veeuuringu või joogiveeuuringu eesmärgiga sobivaid mõõte- ja proovivõtuvahendeid ning järgima asjakohast mõõtemetoodikat (*VeeS* § 243 lg 1). Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad määrab ning proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogrammi, atesteerimise korra, atesteerimistunnistuse vormi ja atesteerimiskomisjoni töökorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ (*VeeS* § 243 lg 5). Sademevee valdkond ei ole nimetatud määruses välja toodud. Valdkonnas, milles proovivõtjaid ei atesteerita, peab proovivõtja proovivõtul järgima asjaomase proovivõtuvaldkonna tunnustatud meetodit ja tagama, et saadud tulemuste jälgitavus on tõendatud (*VeeS* § 243 lg 2).

Sademevee seirearuanded ja sademeveekoguse arvutuskäik tuleb esitada KOTKAS-s.

Kui seire tulemusel või muul viisil selgub, et keskkonnalooga lubatud tegevusega kaasneb keskkonnoaht või oluline keskkonnoahäiring, võib Keskkonnaamet KeÜS § 59 lg 1 p 2 alusel algetada keskkonnaloa muutmise menetluse, et seada täiendavaid tingimusi või piiranguid. Täiendavalt on Keskkonnaametil KeÜS § 62 lg 2 p 2 alusel õigus keskkonnaluba kehtetuks tunnistada juhul, kui loa omaja ei täida loaga või õigusaktiga sätestatud nõudeid.

3.2.2.4. Keskkonnatasu rakendamine

Keskkonnatasude seaduse (edaspidi *KeTS*) § 31 lg 1 alusel on keskkonnatasu arvutamise kohustus loodusvara kasutajal, saasteainete veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitjal. Saasteainete heitmisel veekogusse, põhjavette või pinnasesse rakendatakse *KeTS* § 17. Arvutustes tuleb lähtuda *KeTS* § 32 lg 6, mille kohaselt saastetasu arvutatakse mõõdetud või arvutatud saasteainete koguste järgi. Saastetasu arvutamisel võetakse aluseks suublasse juhitud saasteainete kogus, mis saadakse läbi kvartaalse tegeliku sademevee voolhulga ja suublasse juhitud saasteainete kontsentratsiooni korrutise.

Isik esitab andmed suublasse juhitava vee kohta deklaratiivselt (*KeTS* § 33³ lg 1). Keskkonnatasu deklaratsioon esitatakse hiljemalt aruandekvartalile järgneva kuu 17. kuupäevaks keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS. Keskkonnatasu arvutus tuleb esitada ka juhul, kui reaalset keskkonnakasutust pole toimunud.

Saastetasu ei nõuta, kui *KeTS* § 17 lõikes 1 nimetatud aineid ja ühendeid heidetakse veekogusse, põhjavette või pinnasesse sademeveega sademeveekanalisatsiooni kaudu ning see vesi vastab veeseaduse alusel *KeTS* § 17 lõike 1 punktides 1–7 ja 9 nimetatud ainete ja ühendite

osas kehtestatud keskmistele piirväärtustele.

KeTS § 32 lg 6² kohaselt juhul, kui keskkonnaloas on sätestatud kohustus korraldada suublasse juhitava vee sisalduvate saasteainete seiret harvemini kui üks kord kvartalis, arvutatakse saastetasu selle aruandekvartali kohta, mil seiret ei teostata, viimaste saastetasu arvutamise aluseks olnud seiretulemuste alusel.

3.3. Täiendavad kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

MaaPS § 1 lõike 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele HMS avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi. MaaPS § 1 lõike 4 järgi kohaldatakse maavara kaevandamise keskkonnaloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS-i erisusi.

MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamise keskkonnaloa Keskkonnaamet.

MaaPS § 49 lõike 1 kohaselt esitab taotleja kaevandamise keskkonnaloa saamiseks loa andjale taotluse.

MaaPS § 66 lõike 2 punkti 2 kohaselt võib muuta kaevandamisluba, kui loa omaja taotleb kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist. MaaPS § 67 lõike 1 kohaselt, kui kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ei ole kaevandatavat maavara mäeeraldise piires täielikult ammendatud või kaevandatud maa ei ole korrastatud, pikendab kaevandamisloa andja loa omaja taotluse alusel loa kehtivust aja võrra, mis on vajalik maavara ammendamiseks. Turba kaevandamise lubade kehtivust võib pikendada 30 aasta kaupa kuni kaevandatava maavara ammendumiseni.

Käesoleval juhul taotletakse loa kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra.

Turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Kallissaare-Lubjaahju turbamaardla Kallissaare turbatootmisala on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ §-s 3 nimetatud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja. Kuna kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalad tuleb korrastada, on mõistlik sealt enne kaevandamisväärne maavara varu väljata.

Sellest tulenevalt on otstarbekas Kallissaare turbatootmisala kaevandamisega jätkata ja keskkonnaloa pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust, et 30 aasta pärast saab kaevandamisega rikutud ja mahajäetud ala korrastada.

KeÜS § 41 lõike 4 alusel antakse üks keskkonnaluba, kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud. Aktsiaselts Ramsi Turvas soovib vee erikasutuse keskkonnaloa liita maavara kaevandamiseks antud keskkonnalooga, kuivõrd tegevused on omavahel ruumiliselt ja

tehnoloogiliselt seotud.

MaaPS § 49 lõike 6 kohaselt saadab keskkonnaloa andja kaevandamise keskkonnaloa taotluse arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise taotluse 04.07.2024 kirjaga nr DM-128123-9 Türi Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks, tähtajaga 04.09.2024. Türi Vallavalitsus esitas 30.07.2024 otsuse nr 213 (registreeritud KOTKAS-s 01.08.2024 nr DM-128123-11), millega nõustuti loa muutmise taotlusega.

MaaPS § 50 lõike 6 kohaselt tuleb taotlusele lisada kaevandamisjäätmekava, kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmekava, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmehoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses. MaaPS § 50 lõike 3 kohaselt peab taotluse seletuskiri sisaldama andmeid kaevandamise käigus tekkivate kaevandamisjäätmekavade kohta. Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise taotluse seletuskirja kohaselt kaevandamisjäätmekavaid ei teki. Turba tootmisel lasundist välja tulevad kändud korjatakse kokku, kuivatatakse maksimaalselt 3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks või uue taristu rajamiseks. Sugekihti kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks.

Eelnevale tuginedes ei ole antavale keskkonnaloale jäätmekavade eriosa lisamine vajalik. Juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmekavaid siiski tekib, on kohustus ka kaevandamise jäätmekava esitada ning taotleda keskkonnaloale juurde jäätmekavade eriosa.

Kallissaare turbatootmisala piires asuv Kallissaare-Lubjaahju turbamaardla osa on suures osas välja töötatud. Rajatud on kuivenduskraavid ja väljaveoteed.

KeÜS § 42 lõike 1 punkti 5 kohaselt peab keskkonnaloa taotluses märkima kavandatava tegevuse eesmärgi ja põhjenduse. Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Kallissaare turbatootmisala turba kaevandamisega jätkamine. Seletuskirjas on toodud, et aktsiaselt Ramsi Turvas on turba tootmisega tegelev ettevõtte, kes kaevandab aiandus- ja põllumajandusturvast Kallissaare turbamaardlas Kallissaare turbatootmisalal (keskkonnaloa nr 1/2004). Olemasoleva keskkonnaloa kehtivusaja jooksul ei ole maavara võimalik ammendada, millest tulenevalt soovib taotleja pikendada olemasoleva loa kehtivusaega 30 aastaks.

Kallissaare turbatootmisala mäeeraldisel viidi 2023. a. läbi geoloogiline uuring, mille eesmärk oli välja selgitada mäeeraldisel olev maavara jääkvaru. Töö on vormistatud Kallissaare-Lubjaahju turbamaardla Kallissaare turbatootmisala jääkvaru uuringu aruandena (varu seisuga 30.09.2023), mis on kättesaadav Eesti Geoloogiafondist (EGF 9827).

Maa- ja Ruumiameti 13.02.2024 korraldusega nr 1-17/24/383 tehti maavarade registrisse järgnev muutus- vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 53,87 ha – 52 tuhat t ja hästilagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 66,74 ha – 293 tuhat t.

Käesolevaga taotleb ettevõtte Kallissaare turbatoomisalal maavara kaevandamise olemasoleva loa pikendamist 30 aasta võrra, et varustada ettevõtet majandustegevuses vajaliku materjaliga. Varu hakatakse kasutama aianduses kasutatavate turbatoodete tootmiseks.

Kallissaare-Lubjaahju maardlas on turvast kaevandatud pikaajaliselt ning võimalikud turbatootmisega kaasnevad mõjud on üldjoontes avaldunud. Taotletava mäeeraldise puhul on tegemist pikaajaliselt töös olnud tootmisalaga, mille tõttu on selles piirkonnas taristu tootmiseks juba rajatud, kooritud sugekiht ning rajatud kuivendusvõrk.

3.4. Loa muutmisest keeldumise aluste väljaselgitamine

Loa andja kohustus on selgitada välja kõik asjaolud, millel on otsuse tegemisel määrav tähtsus.

Menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal on vajalik välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb hetkel kehtiva MaaPS §-s 55 sätestatud loa andmisest keeldumise aluseid.

MaaPS § 55 lõike 2 punktides 1-9 ja lõike 3 punktides 2-3 toodud asjaolusid Kallissaare turbatootmisala mäeeraldise, selle teenindusmaa või nende asukohaga seoses ei esine, seega ei ole nimetatud punkte keeldumise alusena asjakohane käsitleda.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 10 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kaevandamine on vastuolus riigi huviga. Turba kaevandamisega kaasnevad märkimisväärsed keskkonnahäiringud, mille vältimist tuleb MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 rakendamisel käsitleda riigi huvina. Selliseid häiringuid võib lubada üksnes tingimusel, et need on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida kaevandamisest saadakse. KeÜS § 52 lõike 1 punktist 7 tuleneva keeldumise aluse puhul ei tule hinnata ainult seda, kas kaevandataval turbal on kasutusostarve, vaid ka seda, kas loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav. Turba kaevandamisel ei kasutata turvast üksnes loodusvarana, vaid mõjutatakse ökosüsteemi tervikuna. Looduslikus seisundis raba pakub peale turbaga varustamise muid olulisi looduse hüvesid (n-ö ökosüsteemide teenuseid), nt puhta vee säilitamine ja süsiniku sidumine.

Keskkonnakaitseloa andmisel või muutmisel (sh pikendamisel) turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasneda võiv kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju.

Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorisse (tuntud ka kui LULUCF sektorisse).

Keskkonnaamet hindas taotletava tegevusega kaasnevat ökosüsteemide teenustele kaasneda võivat kulu ning seda, mis on taotluse kohaselt kaevandatava maavara kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus parimate teadmiste järgi seisuga 04.11.2025. Analüüsi tulemusena selgus, et mudelarvutuses seitsme standardiseeritud teenuse keskvväärtuses jäi taotletav turbatootmisala seisundiklassi nr 2,0, mille alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „vilets“. Sellisel juhul rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga või seda ületama.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 13 989 421,42 eurot. Taotluse kohaselt on kaevandatava hästilagunenud turba kogus 267 tuhat tonni ning kaevandatava vähelagunenud turba kogus 52 tuhat tonni. Suur osa Eestis kaevandatud turbast eksporditakse põllumajandussaaduste kasvatamiseks teistes riikides, ning seega üldist panust toidu julgeolekusse globaalselt on raske rahas väärtustada. Võttes aluseks Kliimaministeeriumis valmiva turba tootmise majandusanalüüsi andmed seisuga 04.09.2024, siis lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta võiks olla 46,4 eurot. Arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 14 801 600,00 eurot.

Keskkonnaameti hinnangul seega eeldatav kaevandamisel saadav rahaline kasu on suurem kui ökoloogiline kahju. Kaalutluse tulemusel leiti, et loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav ning sellest kaalutlusest lähtuvalt loa pikendamiseks takistust ei esine. Keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui loa alusel kavandatava tegevuse käigus kasutatakse loodusvarasid ebaotstarbekalt või põhjustatakse loodusvarade seisundi olulist halvenemist, arvestades taastuva ja taastumatu loodusvara säästva kasutamise põhimõtet (*MaaPS* § 55 lõige 1 koosmõjus *KeÜS* § 52 lõike 1 punktiga 7). *MaaPS* § 55 lõike 2 punkti 10 kohast keeldumise alust Keskkonnaameti hinnangul käesoleval juhul ei esine.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 11 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus keskkonnaloa andmisega. Türi Vallavalitsus nõustus loa andmisega. Seega ei esine *MaaPS* § 55 lõike 2 punkti 11 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 12 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui taotletava keskkonnaloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega.

Keskkonnaameti 22.07.2025 kirjaga nr DM-128123-16 kinnitatud KMH eelhinnangu järeldus oli, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju. Seega ei esine *MaaPS* § 55 lõike 2 punkti 12 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 3 punkt 1 sätestab, et kaevandamisloa andmisest võib keelduda, kui taotlejale on määratud rohkem kui üks karistus kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Keeldumise alus on kontrollitud menetluse käigus. Aktsiaseltsi Ramsi Turvas ei ole seisuga 18.03.2026 karistusregistrisse kantud kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest. Seega ei esine *MaaPS* § 55 lõike 3 punkti 1 kohast keeldumise alust.

Maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks kasutatava maa katastriüksuse sihtotstarve määramise ja muutmise nõuded on sätestatud maakatastriseaduses. Kallissaare turbatootmisala kinnistu (27101:002:1190) sihtotstarve on turbatööstusmaa 100%.

3.5. Kõrvaltingimuste seadmine

HMS § 3 lõike 1 kohaselt võib haldusmenetluses piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutusõiguse alusel (HMS § 5 lõige 1). Kaalutusõiguse tuleb teostada kooskõlas volituste piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve (HMS § 4 lõige 2). MaaPS § 56 lõige 2 punkt 5 alusel märgitakse kaevandamisloa lahtrisse „Kõrvaltingimused“ nõuded, mis seatakse maapõue kaitse ja maavaravarude ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest ja kaevandamisjäätmete käitlemisest tuleneva kahjuliku mõju vähendamiseks. Kaevandamisloaga reguleeritakse vaid mäeeraldises ja mäeeraldisest teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmeid otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele.

Kehtivale keskkonnaloale nr 1/2004 on kantud kolm kõrvaltingimust:

- 1. Rekultiveerimisprojekt tuleb loa andjale esitada hiljemalt 3 aastat enne kaevandamisloa kehtivuse lõppemist.*
- 2. Turba tootmisel tuleb täita kõiki keskkonnakaitsealaseid ning tule- ja tööohutusalaseid nõudeid.*
- 3. Igale kvartalile järgneva kuu 10. kuupäevaks tuleb loa andjale esitada aruanne riigi omandisse kuuluvate maavarade kaevandamise kohta koos vastava tasu arvestusega.*

Ettevõttel lasub kohustus täita seadusest tulenevaid nõudeid, mistõttu neid otsekohalduvaid nõudeid loale ei määrata, seega need eemaldatakse loalt.

Keskkonnaamet seab Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 kõrvaltingimusteks keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuses toodud leevendavad keskkonnameetmed:

1. Transpordi liikumisel tuleb vältida ülemäärast tolmu teket ning vajadusel kasta turbatootmisala juurdepääsuteid.
2. Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.
3. Peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s).
4. Kui turbatootmisega kaasnevad mäeeraldises lähedal asuvate elanike elanike kaebused (kätajale, Keskkonnaametile, Terviseametile või kohalikule omavalitsusele) turbatootmise käigus tekkiva müra ja/või turbatolmu kohta, tuleb loa omanikul põhjendamatult viivitusega turbatootmisalalt levivat müratasest ja/või osakeste (PM10) kontsentratsiooni lähima(te) elumaja(de) juures/ tootmisterritooriumi piiril mõõta. Mõõtmisi tohib teostada selleks vastavat akrediteeringut omav labor, mõõtmiste hetkel peab toimuma käitises tavapärane tootmistegevus ning mõõtmiste kestus peab olema piisav, et hinnata vastavust piirnormidele. Mõõtmised eelnevalt kooskõlastada Keskkonnaametiga ja tulemused esitada Keskkonnaametile 1 nädala

jooksul pärast nende saamist mõõtjalt. Juhul kui müratase ja/või turbatolmu kontsentratsioon ületab mõõtmistulemuste põhjal kehtestatud piirnorme, tuleb loa omanikul leida põhjendamatut viivitusteta võimalus mürataseme ja/või turbatolmu leviku vähendamiseks (nt tööaja reguleerimine, kõrghaljastuse säilitamine, tuule suunaga arvestamine vmt).

5. Freesimise ja kogumise kavandamisel tuleb arvestada soovitud väljaveo perioodi ning seega aunade asukohaga. Aunad tuleb paigutada vähemalt 400 m kaugusele elamutest. Turbaaunade tegemisel ja laadimisel tekkivat tolmu vähendada aunade ja transporditeede paigutamisega kaugele asustusest (asustuse eest varjatud kohtadesse) ning koormate hoolika katmisega.

6. Tööstusmüra ülenormatiivsuse vältimiseks on turbatootmisalal töötamine lubatud vaid päeval ajal (7:00 – 23:00), töötamine riigipühadel on keelatud.

7. Vältimaks lekete tekkimist tootmisterritooriumil, tuleb remondi- ja hooldustöid teha selleks ettenähtud hooldusplatsil, kus on olemas vastavad vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Kui avariileke toimub turbatootmisalal, tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti likvideerida, toimetada kas hooldusplatsile või jäätmehooldlasse.

8. Metsise elutingimuste halvenemise vältimiseks tuleb arvestada järgmiste leevendusmeetmetega:

8.1. tootmisala teenindusmaal mitte raadata metsa, võib teha harvendusraiet, kuid arvestada tuleb ala kaitse-eesmärke ning määruse tingimusi;

8.2. turbatootmisala teenindusmaale jäävate metsise püsielupaigaga piirnevate ja püsielupaigas asuvate kuivenduskraavide ja voolunõvade otsad sulgeda;

8.3. arvestada, et turbatootmisalalt vee väljavooluks kavandatud Maltsaare oja ei ole tootmisperioodi jooksul lubatud metsise elupaiga piires süvendada ega puhastada.

9. 1,5 a pärast loa väljastamist peab ettevõtte esitama uued välisõhu heite arvutused hindamaks, kas õhuosa on loale vaja.

10. Vältimaks eesvooludeks olevate veekogude seisundi halvenemist seatakse tingimus settetiikide rajamiseks ja turbatootmisalalt suublasse juhitava sademevee eelnevaks puhastamiseks kui seire näitab, et sademevesi ei vasta loaga seatud piirväärtustele.

11. Loaga seotud projektid kooskõlastada Maa- ja Ruumiametiga.

Keskkonnaamet muudab tingimuse nr 2 sõnastust, sest tingimus on raskesti kontrollitav.

Tingimus nr 2: Tuleb tagada, et turba transportimisel oleksid koormad selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.

Uus sõnastus: Tuleb tagada, et turba transportimisel väljaveetavad valmistoodangu koormad oleksid selliselt kaetud, et turbatolmu peenosakesed ei lenduks.

Tulenevalt aktsiaselts Ramsi Turvas 19.02.2026 esitatud kirjale (dokument DM-128123-27) seoses kõrvaltingimuse 8.2 kohta.

Keskkonnaamet teeb ettepaneku muuta tingimust järgmiselt.

Tingimus 8.2. Turbatootmisala teenindusmaale jäävate metsise püsielupaigaga piirnevate ja püsielupaigas asuvate kuivenduskraavide ja voolunõvade otsad sulgeda.

Uus sõnastus: Metsise püsielupaiga piiresse jääval turbatootmisala teenindusmaal asuval, kunagi osaliselt turbatootmiseks ettevalmistatud alal tuleb olenevalt reljeefi suunast ja kraavituse kuivendavast mõjust kraavide madalad väljavoolukohad sulgeda. Kuivendav mõju tuleb kindlaks määrata reaalselt kohapeal tehtavate mõõtmiste abil.

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond saatis 10.12.2025 Keskkonnaametile kirja (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-128123-21), milles märkis, et eelhinnangu kohaselt asub turbatootmisala metsise elupaiga ning mänguala vahetus läheduses, mistõttu edasine tegevus turbatootmisalal võib metsise elupaigas muuta metsade koosseisu ning sellega halvendada metsise elupaiga kvaliteeti. Suur osa kuivenduse mõjust on juba toimunud. Lisaks halvendab elupaiga kvaliteeti sealne metsade kuivendus. Ilma veerežiimi taastamiseta pole võimalik elupaika sobivamaks kujundada.

Keskkonnaamet tegi täiendatud eelnõus ettepaneku lisada tingimusele nr 8 juurde punkt 8.4. *Metsise soodsa seisundi tagamiseks kavandada tulevikus veerežiimi taastamine Kallissaare metsise püsielupaigas vastavalt uuendatud metsise kaitse tegevuskavale (tegevuskava on uuendamisel).*

Keskkonnaamet on jõudnud seisukohale, et tingimusele nr 8 punkti 8.4. juurde ei lisata.

Põhjendus: kavandatud punkt 8.4 on sõnastatud üldisena ja tulevikku suunatuna ning ei sisalda konkreetset ajakava ega siduvat kohustust.

Kaevandajalt ei saa antud tingimust nõuda, kuna väljaspool mäeeraldisse piire asuva kuivendussüsteemi olemasolu ei ole otseselt seotud mäeeraldisega. Ühine on Maltsaare oja, mis on nii püsielupaigas oleva metsa kuivendussüsteemi kui turbaala kuivenduse eesvool. Metsakuivendusel on metsise püsielupaigale palju suurem mõju kui turbatootmisel. Metsise elupaik on lai ja hõlmab ka majandusmetsa, kus pole põhjendatud veerežiimi taastamine. Taastamistöid tehakse vaid püsielupaigas. Metsise elutingimuste parandamist Kallissaare püsielupaigas saab kavandada Keskkonnaamet eraldi projektina koostöös RMK-ga. Millal neid töid tehakse, sõltub nii metsise kaitse tegevuskavas kavandatud kui rahalistest vahenditest.

Eesti Ornitoloogiaühing saatis 27.02.2026 kirja (registreeritud KOTKAS-s 02.03.2026 dokumendina nr DM-128123-31), milles märkis, et miks ei ole loale seatud kõrvaltingimusi etapi-viisilise korrastamise kohta väljakute ammendamise järgselt, kuigi see on välja toodud turbatootmisala heidete vähendamise peamise meetmena.

Keskkonnaamet nõustub keskkonnaloale nr 1/2004 juurde lisama kõrvaltingimuse:

- Kallissaare turbatootmisala tuleb korrastada etapi-viisiliselt turbatootmisala korrastamise väljakute ammendamise järgselt.

3.6. Avalikustamise käigus esitatud ettepanekute ja vastuväidete kaalumine

Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise taotluse avalikustamisel

saatis Põllumajandus- ja Toiduamet 11.07.2024 kirjaga nr 6.2-1/5320-1 arvamuse (registreeritud KOTKAS-s 15.07.2024 nr DM-128123-10).

Kallissaare turbatootmisala seletuskirja läbivaatamisel selgus, et selle peatükis 2 mäeeraldise maa-ala ja selle lähiumbruse kirjelduses esineb järgnev ebatäpsus. Mäeeraldise keskosa läbib kohalik Turbaraba tee nr 2711017, mille valdajaks on Kallissaare turbatootmisala kinnistu piires Regionaal- ja Põllumajandusamet ning mäeeraldist ümbritseva Kabala metskond 6 maaüksuse piires Riigimetsa Majandamise Keskus. Käesolevaga palume seletuskirjas likvideerida eelnevalt toodud ebakorrektna ministeeriumi nimetus ja kirjutada õige ministeeriumi nimetus.

Palume seletuskirjas ära tuua ka maaparandussüsteemide nimetuste osas ka maaparandussüsteemi koodid ja ehitiste koodid Tõrvaaugu TP-590 (MPS kood / ehitise kood 6113470031041/005) ja Kallissaare TP-37 (MPS koodid/ ehitise koodid 6113440030010/001 ja 6113440030020/001).

Kuna PTA ei oska ette näha, kas edasiselt võidakse kahjustada või mõjutada (näiteks lisavee maaparandussüsteemi juhtimine, turbatootmisalalt sette edasikandumise vältimises keskkonnakaitserajatiste või muu keskkonnakaitse meetme rakendamise vajadus jms) maaparandussüsteemi toimimist, siis peame oluliseks, et järgnev luba ja sellega seotud projektid koostatakse PTA-ga.

Juhime tähelepanu, et maaparandusseaduse § 53 lõike 1 alusel tuleb ehitus või muu loa andjal koostada PTA-ga ehitusprojekt või taotlus, mille kohaselt soovitakse juhtida väljaspool maaparandussüsteemi koondatud vesi (lisavesi) eesvoolu või kuivenduskraavi. Väljaspool ehitusloa või muu loa menetlust võib lisavett eesvoolu või kuivenduskraavi juhtida üksnes PTA loal. PTA soovib saada ka edasise menetluse käigu osas teavitusi (sh otsuse eelnõu), kuna kavandatud tegevusega on puutumus maaparandusseadusest tuleneva maaparandussüsteemi rajatistega.

Sisse on viidud vastavad parandused.

Keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise otsuse ja loa eelnõu avalikustamise käigus laekus ettepanekuid ja seisukohti.

Maa- ja Ruumiamet esitas 28.11.2025 kirjaga nr 7-1/25/9609-5 arvamuse Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa muutmise korralduse ja loa eelnõule (registreeritud KOTKAS-s 01.12.2025 nr DM-128123-19).

Oleme esitatud eelnõuga tutvunud ning palume muuta korralduse eelnõu punkti 2.1. kuuendas lõigus olevat lauset alljärgnevalt: „Mäeeraldise keskosa läbib kohalik Turbaraba tee nr 2711017, mille valdajaks on Kallissaare turbatootmisala kinnistu piires Maa- ja Ruumiamet ning mäeeraldist ümbritseva Kabala metskond 6 maaüksuse piires Riigimetsa Majandamise Keskus.“

Keskkonnaamet viis muudatuse sisse.

Maa- ja Ruumiamet kooskõlastas 29.12.2025 edastatud kirjaga Kallissaare turbatootmisalalt maaparandussüsteemi lisavee juhtimise Järva maakonnas Türi vallas Rassi külas Kallissaare turbatootmisalalt maaparandussüsteemide Tõrvaaugu TP-590 (maaparandussüsteemi/ehitise kood 6113470031041/005) ja Kallissaare TP-37 (maaparandussüsteemi/ehitise kood 6113440030010/001) eesvoolu (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-128123-22).

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond (reg. kood 90001457) koos Eesti Ornitoloogiaühinguga (reg. kood 80041898) esitas 10.12.2025 seisukohad (registreeritud KOTKAS-s 10.12.2025 nr DM-128123-21) Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise korralduse ja loa eelnõu kohta (sh keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise kohta).

KMH algatamata jätmise otsus ja KMH eelhinnang

1. Eelhinnangu punktist 3.1.2 on strateegiliste dokumentide hulgast, millega seost hinnatakse, puudu Kliimapoliitika põhialused (seab eesmärgiks kliimaneutraalsuse saavutamise aastaks 2050), strateegia Eesti 2035 (seab KHG heite eesmärgi 8 mln t a aastaks 2035) ning LULUCF määrus, mille järgi peab Eesti vähendama LULUCF sektoris heidet aastaks 2030 434 tuhat t CO₂ ekv võrra. Teeme ettepaneku vastavad dokumendid loetellu lisada ning anda vastavushinnang kavandatavale tegevusele.

Kliimapoliitika põhialused aastani 2025 kohaselt (metsandus ja maakasutus) suurendatakse soolade turbas seotud süsinikuvaru, taastades degradeerunud märgalad ja vältides soode edasist kuivendamist.

Märgalade (sood ja siseveekogud) KHG emissioonina tuleb võtta arvesse inim põhjustatud heitkoguseid, mis tekivad eelkõige turbakaevandusaladelt. Heitkoguste suurenemise jätkumist oleks võimalik piirata vaid uute turbakaevandusalade rajamisest loobumisega ning olemasolevate ammendumisel nende metsastamise (*afforestation*) või märgala taastamisega (*rewetting*). Kuna Kallissaare-Lubjaahju maardla on inimtegevuse poolt juba tugevasti mõjutatud, on Kallissaare turbatootmisala taotletaval määraldisel turba tootmine põhjendatud nii kohaliku piirkonna sotsiaalmajandusliku arengu kui ka maavara säästliku kasutamise seisukohast. Lisaks on juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbamaade lõpuni kaevandamisega võimalik vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, sest uusi turbaalasid ei avata.

Strateegia “Eesti 2035” on väga üldine ja ei käsitle turvast, kuivendamist ega märgalasid ning ei ole seega turbatootmisalale loa väljastamisel asjakohane. Keskkonnaamet on seisukohal, et loa menetluses ei tule arvestada kõigi võimalike strateegiadokumentidega, vaid siiski asjakohastega. Kliimaeesmärkidega arvestatakse niivõrd, kui see on kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

Kuigi ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides, riivab sellele vaatamata ettevõtlusvabadust olukord, kus avalik võim muudab ettevõtlusega tegelemise tingimusi ebasoodsamaks seni kehtinud

õigusliku raamistikuga võrreldes (RKPKo 16.12.2013 nr 3-4-1-27-13, p 44). Riigikohus on samuti leidnud, et Eesti Vabariigi põhiseadus kohustab Eesti riiki andma kliimaeesmärgi saavutamisse proportsionaalse panuse ning selleks on vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimanetraalsuse saavutamiseks (RKHKo 11.10.2023 nr 3-20-771, p 48).

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87, Keskkonnaministri 27.12.2016 määrus nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ – RT I, 19.07.2024, 3) . Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

Tegemist on olemasoleva kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisega , mistõttu ei saa Kallissaare turbatootmisala loa kehtivusaja pikendamist vaadelda kokkuvõtlikult üldprotsessis tootmisalade pindala ja tootmismahutude suurendamisena. Lisaks on taotletavas keskkonnaloas vähendatud mäeeraldise ja teenindusmaa pindala. Mäeeraldise pindala on 66,74 ha (olemasoleval loal 67,95 ha) ja teenindusmaa pindala 84,08 ha (olemasoleval loal 85,51 ha).

Turbatootmisaladega seotud heited raporteeritakse rahvusvahelises kliimaaruandluses LULUCF (land-use, land-use change and forestry; maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus) sektori märgalade kategoorias. Tulenevalt LULUCFi määrusest (EL) 2018/841 EL seadnud üldesmärgi saavutada LULUCFi sektoris 2030. aastaks netosidumine 310 miljonit tonni CO₂ ekv ning Eesti riiklik eesmärk on LULUCF sektoris 2030. aastaks suurendada sidumist või vähendada heidet 434 kt CO₂ ekv võrra baasperioodi (2016–2018) keskmisega võrreldes.

Lisaks on Ökosüsteemide hindamise juhendis LULUCF eesmärgi arvesse võetud kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu. Kaalutluse põhimõte on, et mida kõrgema väärtusega on antud kohas kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenus, st mida rohkem on turbasse orgaanilist süsinikku talletunud, seda suurem on ökosüsteemiteenustele kaevandamisega tekkiv kahju ning seda olulisem on antud kohas vältida loodusliku turbaala maakatte muutumist tugevalt inimõiguseks kaevandamisalaks.

Ökosüsteemide hindamise juhendi alusel saadi Kallissaare turbatootmisala ökosüsteemiteenuste seisundiklassi väärtuseks 2, mille kohaselt rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga või seda ületama. Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 13 989 421,42 eurot ning arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 14 801 600,00 eurot.

Keskkonnaamet rõhutab veelkord, et tegemist ei ole loodusliku turbaalaga vaid taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid (nii on- kui off-site emissioonid) sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses ja aastaste emissioonide suurenemist ei planeerita. Siiski moodustavad kavandatava tegevusega kaasnevad arvutuslikud

kasvuhoonegaaside heited olulise osa nii turbasektori aastastest heidetest kui ka aastaks 2035 planeeritud Eesti kasvuhoonegaaside netoheite sihttasemest. Peamiseks leevendusmeetmeks turbatootmisala puhul on oluline etapi-viisiline turbatootmisala korrastamine väljakute ammendamise järgselt, mis vähendab ala on-site heidet. Arvutuslikku off-site heidet on võimalik vähendada vaid toodetavate turbakoguste vähendamisega. Kasvuhoonegaaside vähenemise prognooside tegemisel tuleb arvestada erinevate riskidega (sh majanduslikud, poliitilised), mis võivad kaasneda kliimaneutraalsuse poole liikumisega.

Kallissaare turbatootmisala töötamisele nagu ka kõikidele majandussektoritele tervikuna, võib edaspidi olla vajalik seada täiendavaid keskkonnatingimusi, mis tehnoloogianeutraalselt arvestavad kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärgi, sh ajalist mõõdet (nt kehtestades keskkonnalubadega summaarse lubatud kasvuhoonegaaside heitkoguse vastavalt riiklikele vaheeesmärkidele).

2. Samas punktis lk 10 on väide “Taotletav Kallissaare turbatootmisala on kantud Keskkonnaministri määruses nr 87 § 1 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Sellest tulenevalt on Kallissaare turbatootmisalal kaevandamiseks olemas riiklik huvi.” Palume selgitada, millel riiklikku huvi puudutav väide põhineb, sest teadaolevalt tuleb Riigikohtu praktikast lähtuvalt riigi huvi kaaluda, mida on ka keskkonnanõu eelnõus lk 13-14 tehtud, ning vastavas nimekirjas olemine ei näita automaatselt, et see on olemas. Kliimaministeeriumist Reeli Sildnikult saadud teabe põhjal (e-kiri 16.01.2025) on riigi huvi turba kaevandamisel ja kasutamisel määratletud kehtivate õigusaktide (MaaPS, määrused nr 87 ja 150) ja maapõuepoliitika põhialused aastani kuni 2050 strateegiadokumendiga, millele lisaks lähtutakse ka LULUCF määrusest (sh menetluses olevast kliimakindla majanduse seaduse eelnõust).

Keskkonnaamet märgib, et MaaPS § 45 lg 1 kohaselt on turba kaevandamiseks lubatud kaevandamisluba taotleda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. MaaPS § 45 lg 3 kohaselt kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Määruse nr 87 muudatusega uuendati turba kaevandamiseks sobivate alade nimekirja ning Kallissaare turbatootmisala paikneb määruse nr 87 lisas 1 toodud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade uuendatud nimekirjas. Pikemas perspektiivis piirab määruse nr 87 muudatus turbakaevandamise laienemise uutele aladele, mis on kuivendamisega rikkumata ja kus on säilinud mitmekülgsed elupaigatüübid. Määrusega nr 87 on vähemalt kuni aastani 2030 kujundatud riigi huvi turba kaevandamise taotluste menetluse osas, mis kattuvad määruse nimekirjaga.

MaaPS § 46 lõike 2 ning säästva arengu seaduse § 5 lg-te 3 ja 5 alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 22.12.2016 määrus nr 150 „Turba kaevandamise aastamäär ning kriitilise ja kasutatava varu suurus“. Määruse nr 150 § 1 kohaselt on turba kaevandamise aastamäär 2850 tuhat tonni ning § 2 p 5 kohaselt on Järva maakonna turba kaevandamise aastamäär 141 tuhat tonni. Seega on turba kaevandamise aastamäär numbriline suurus, mida turba kaevandamiseks antud maavara kaevandamise lubades fikseeritud kalendriaastas kaevandada lubatud summaarne

kogus ei tohi ületada. Ehk tegemist on aastas riigi poolt aktsepteeritud ja kaevandada lubatud summaarse kogusega, mida Kallissaare turbatootmisalal maksimaalse lubatud aastamääraga ei ületata.

„Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ toodud eesmärkidele ja põhimõtetele tuleb maardlate kasutusse võtmisel eelistada juba avatud maardlate maksimaalset võimalikku kasutamist, mille kohta on piisavalt vajalikku informatsiooni nii keskkonnatingimuste kui ka kaevandamise tehnoloogiliste võimaluste kohta. Kaevandamise jätkamine juba avatud ja kaevandamisega muudetud maa-alal on keskkonnasäästlikum kui täiesti uute alade kasutusele võtmine.

Lisaks LULUCF eesmärke on arvesse võetud Ökosüsteemide hindamise juhendis kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu.

Seega ei ole kavandatud tegevus ilmselt ebaotstarbekas ning Keskkonnaametile teadaolevalt puudub vastuolu riigi huviga.

3. Eelhindangu punktis 3.1.5. “Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, ning nende suurus ja olulisus” on õhuheitmete hulgas hindamata turba kaevandamise ja kasutusega kaasneva kasvuhoonegaaside heite mõju kliimale.

Lähtudes AS Steiger poolt Kõverdama II ja ELVA EPT kaevanduslubade KMH aruannetes kasutatud andmetest turba kaevandamise KHG heitmete kohta on Kallissaare turbatootmisala freesturbavälja heide 455 t CO₂ ekv a ning maksimaalses määras kaevandamise heide 23 616 t CO₂ ekv. Taastamise faasis toimuks alal sidumine mahus 191 t CO₂ ekv a, mis tähendab, et turbavälja netoheide on aastas 646 t CO₂ ekv.

Minimaalne kogu KHG heide kogu turbavaru ammendamisel on u 590 000 t CO₂ ekv (varu ammendamine võimalikult kiiresti maksimaalse kaevandamise mahu määras). Selle KHG heite sidumiseks Kallisaare turbaalal kulub u 3100 aastat ehk mõju on väga pikaajaline. Eelhinangus on kogu kliimale avalduva mõju ulatus ning kestus hindamata. Teeme ettepaneku hinnangud lisada.

Turbamaadel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase (KHG). Looduslikud sood seovad fotosünteesi käigus CO₂ ning emiteerivad atmosfääri CH₄ ja vähesel määral N₂O. Kuivendamise tulemusena CO₂ emissioon suureneb ja metaani emissioon väheneb. Kuivendatud turbatootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik on eemaldatud.

Turba kaevandamise jätkamisel emissioonid jätkuvad samas kui ala kohesel korrastamisel väheneb CO₂ emissioon. St negatiivne mõju kliimale on olemas.

Taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid

sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses.

Olemasolevate alade lõpuni ammendamine lükkab edasi uute turbaväljakute avamise.

Riigikohus toob otsuse nr 3-20-771 punktis 48 välja, et kasvuhoonegaaside heite piiramise kohustuse olulised küsimused peab parima kättesaadava teadusinfo ja Eesti rahvusvaheliste kohustuste põhjal otsustama seadusandja. Selleks on aegsasti vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks. Eelhinnangu koostamise ajaks ei ole turbatootmise sektorile kehtestatud sektoripõhist etapiviisilist heitekoguste vähendamise kava. Sama riigikohtu otsuse punkt 22 toob välja, et heitekoguste kontrollimise üldised kliimaeesmärgid ei sea arendustele piiranguid jäiga arvulise normina, sest niisuguste eesmärkide saavutamine ei sõltu vaid kavandatavast käitise, vaid väga paljude tegevuste koosmõjust. Sektori- või käitisepõhiste konkreetsete arvuliste normide määramine on poliitiliste valikute küsimus.

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87) 8. Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

Tegemist on juba avatud turbatootmisalaga seega ka mõju kliimale ei suurene. Juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbamaade lõpuni kaevandamisega on võimalik edasi lükata uute turbatootmisalade avamine.

4. Eelhinnangu 3.2.2. (lk 24) on kirjas, et “ Eesti liikide punases nimekirjas on metsis kategoorias „soodsas seisundis“ ja Linnudirektiivi viimase aruande andmetel on liigi trend langev. “ „Eestis esinevate haudelindude (Aves) liikide ohustatuse hindamine“ 2019 a avaldatud lõpparuande kohaselt on metsis kategoorias ohualdis (VU), ehk punase nimestiku kategooriates üks aste enne staatust väljasuremisohus (EN). Seega on eelhinnangus valed andmed ja see tuleb ümber teha, arvestades metsise tegelikku seisundihinnangut.

Metsisega seonduvalt märgime veel, et:

Kallissaare turbatootmisalal ja selle vahetus ümbruses on registreeritud II kaitsekategooria liigi – metsise (Tetrao urogallus, EELIS kood KLO9102222) – elupaik ning et ala piirneb lõunaküljest Kallissaare metsise püsielupaigaga (EELIS kood KLO3000102);

- Metsis on ohualtis seisundis ja langeva arvukusega liik;

Keskkonnaamet nõustub, et on ekslikult metsise seisundihinnangu märkinud valesti.

- Elupaikade kuivendamine on liigi üheks oluliseks ohuteguriks;

Vastav informatsioon on eelhinnangus välja toodud (ptk 3.2.2.).

- Metsise elupaigaks on antud alal mh loodusdirektiivi esmatähtsa elupaiga staatusega siirdesoo- ja rabametsad (91D0), mis Eesti poolt Euroopa Komisjonile 2025 novembris esitatud raporti kohaselt on ebapiisavas-ebasoodsas seisundis;*

Metsise püsielupaiga piires pole seda elupaika inventeeritud. Elupaigatüübi seisundi parandamiseks või säilitamisega saab tegeleda RMK lähtuvalt enda kavadest.

- Kallissaare mängualal on mängivate metsisekukkede arvukus järjest vähenenud - kui 2017 a nähti mängus 4 kukke, siis 2024 seires kohati 1 kukke, st võimalik mängu kahanemine võib olla tingitud elupaiga degradeerumisest;

Tõenäoliselt on elupaik halvenenud, kuid see pole tingitud turbatootmisest. Luba on antud turbatootmiseks juba 2004. aastal. Ala on tootmiseks ette valmistatud ja kantud Keskkonnaministri määruses nr 87 § 1 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Ette valmistus on kuivendava mõjuga, kuid juba toimunud.

- Eelhinnangu kohaselt asub turbatootmisala metsise elupaiga ning mänguala vahetus läheduses, mistõttu edasine tegevus turbatootmisalal võib metsise elupaigas muuta metsade koosseisu ning sellega halvendada metsise elupaiga kvaliteeti. Suur osa kuivenduse mõjust on juba toimunud. Lisaks halvendab elupaiga kvaliteeti sealne metsade kuivendus. Ilma veerežiimi taastamiseta pole võimalik elupaika sobivamaks kujundada;

Metsise soodsa seisundi tagamiseks tuleb kavandada tulevikus veerežiimi taastamine Kallissaare metsise püsielupaigas vastavalt uuendatud metsise kaitse tegevuskavale (tegevuskava on uuendamisel). Kallissaare turbatootmisalal on soodsad tingimused kaevandatud maa korrastamiseks taastuvaks sooks. Maavara ammendamisel moodustatava taastuva soo kõlviku pindala on 84,08 ha

- Eelhinnangus ja loa eelnõus ette nähtud leevendavad meetmed puudutavad kuivendusmõju osas vaid püsielupaika, mis on vaid väike osa kogu metsise elupaigast (vt joonis 1);

Peamiselt tehakse liikide jaoks vajalikke töid kaitstavatel aladel, mistõttu metsise elupaigas väljaspool kaitstavat ala, tuleb arvestada metsamajanduslike huvidega.

- Riigikohus on haldusasjas 3-20-1657 juhtinud mh tähelepanu, et nii EL-i kui riigisisese õiguse eesmärgiks on tagada kaitstavate liikide ja elupaigatüüpide soodne seisund (loodusdirektiivi art 2 lg 2, LKS § 1 p 1 ja § 48). Seega on tegevuse mõju olulisuse hindamisel keskse tähtsusega, kuivõrd tegevus takistab eraldi või muude tegevustega kumulatiivselt kaitstava loodusväärtuse soodsa seisundi tagamist;

Hindamisel on lähtutud asjaolust, et antud turbatootmisala on juba toiminud kuivandajana, lisaks on metsise elupaigas toiminud metsakuivendus. Kaevandamise loa pikendamisel toimiv lisakuivendus on väikese mõjuga võrreldes juba toimunud mõjuga.

- Eesti on koostamas EL taastamismääruse elluviimiseks taastmiskava, mis hõlmab nii ebasoodsas seisundis liike kui ka elupaiku. Eelnevast lähtuvalt teeme ettepaneku hinnata Kallissaare turbatootmisala 30-aastase pikendamise mõju uuesti ja kumulatiivselt, arvestades metsise tegelikku ohustatust ning taastamismääruse eesmärke.

Edaspidi tagatakse kõikides kaitsealustes elupaikades liikide elupaikade säilimise parimas võimalikus seisundis. Tegevusi kavandatakse liigi kaitse tegevuskavas. Metsise tegevuskava on uuendamisel ja selle käigus määratakse tegevuste prioriteedid ning aeg.

5. Eelhinnangu punktid 3.3. Hinnang keskkonnamõju olulisusele on kuivendamise mõju ulatust hinnatud 30 m kaugusele. Eestis läbi viidud uuringud on tuvastanud tugeva kraavituse mõju soodele nii metsandusliku kuivenduse kui turbaväljade ja jääksoode ümbruses vähemalt 200 m vööndina (Paal jt., 2016; Paal jt. 2024; Läänelaid jt. 2025). Teeme ettepaneku hinnangut vastavalt täiendada, mh arvestades mõju metsisele.

Antud juhul ei ole turbatootmise mõju kohane hinnata eraldi, kuivõrd suurema mõjuga metsise elupaigale ja püsielupaigale on sealne metsade maaparandus.

6. Puudub kliimamõju olulisuse hinnang ning samuti on hindamata, kuidas mõjutavad sellised KHG heitmed Eesti LULUCF sektori ning üldiste 2035 ja 2050 a kliimaeesmärkide saavutamist. Juhime tähelepanu, et nii Euroopa Investeerimispanka kui Euroopa Komisjoni hinnangul on oluliseks CO₂ heitkoguse (positiivne või negatiivne, st heide või sidumine) künniseks nimetatud 20 000 t CO₂ ekv aastas, mida kavandatud tegevuse ületab. Teeme ettepaneku vastavad hinnangud lisada.

Turba kaevandamine on tööstusharu, mille puhul toodangu maht on otseselt seotud ilmastikutingimustega. Olulised ilmastiku parameetrid turba tootmisel on eelkõige keskmine õhutemperatuur, sademete kogus ja aurumine, tuule kiirus, sajuta päevade arv ja päikesepaiste kestus. Kliimamuutuse mõju turbamaadele ja kaevandusaladele on analüüsitud Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava raames koostatud alusuuringutes „Eesti taristu ja energiaspektori kliimamuutustega kohanemise strateegia“ (Lahtvee jt, 2015) ja „Kliimamuutuste mõjuanalüüs, kohanemisstrateegia ja rakenduskava looduskeskkonna ja biomajanduse teemavaldkondades“ (Bioclim, 2015). Antud allikate kohaselt kliimamuutuste tagajärjel turbatootmisaladel:

- Positiivse mõjuna nähakse turbaväljakute kasutuse efektiivsuse tõusu seonduvalt pikeneva tootmisperioodiga. Keskmise õhutemperatuuri tõus, eelkõige mais ja septembris, võimaldab kaevandamisperioodi pikenemist kuni kahe kuu võrra. Kliimamuutuste mõjul väheneb talvine lume veevaru, mistõttu algab kevadel veetaseme alanemine varem, turba kogumist on võimalik varem alustada ning turbatootmise periood pikeneb. Samas eeldatakse kliimamuutuste mõjul ilmastiku suuremat varieeruvust. Seepärast võib aastane turba tootmiseks sobilike päevade arv praegusest erineda. Eelpool toodud tulemusena on hinnatud, et turbatootmise mahu kasv tõuseb kuni 2/3 võrra, mistõttu paraneb turbatootmisala kasutamise efektiivsus. Samas ei ole antud muutused niivõrd suured, et tingiksid vajaduse muuta turbatootmise tehnoloogiat;

- Aasta keskmine sademete hulga kasv ja üle 30 mm/ööp sademete esinemise kasv võivad avaldada negatiivset mõju turbaressursi kättesaadavusele aga ka turbatootmisalalt (ajutiselt) ärajuhitava kuivendusvee hulgale ja sellega seotud võimalikule erosioonile, mistõttu on vajalik kasutada turbatootmisalal jätkuvalt settetiike ja need dimensioneerida vastavalt nõuetele;
- Sagedasemad ekstreemselt kõrge temperatuuriga põuaperioodid võivad suvel suurendada turbaväljakute põlengute ohtu, mida vastukaaluks vähendab suvekuudele prognoositud sademete hulga tõus. Seetõttu on vajalik turbatootmisala töö planeerimisel tähelepanu pöörata tuleohutusmeetmetele. Tuuline ilm on tule levikut oluliselt soodustav tegur, kuid suvekuudele olulist tuule kiiruse kasvu ei prognoosita;
- Tuule kiiruse kasv talvel ja kevadel intensiivistab erosiooni turbaväljakutelt ja turbaosakeste lendumist aunadest, kui need ei ole kaetud või märjad. Tulenevalt ilmastikuparameetrite suhteliselt väikesest muutumisest on eespool nimetatud mõjude märgatav avaldumine vähetõenäoline, seega ei prognoosita ka turbatootmises olulisi muutuseid ega lisameetmete vajadust;
- Turbasektoris prognoositakse peamiseks kliimamuutuse negatiivseks mõjuks turba mineraliseerumise ja sellest tuleneva CO₂ emissiooni suurenemist. Öhu- ja pinnasetemperatuuri tõus kiirendab pinnase orgaanilise aine lagunemist. Pindmise turbakihi külmumise ja lumikattega kaetuse päevade arvu vähenemisel algab õhuhapnikuga kokkupuutuva turba mikrobioloogiline lagunemine sesoonselt varem ja kestab kauem;
- Kliimamuutustega kaasnevatest ilmastikutingimuste muutustest tulenevalt ei saa praeguste teadmiste valguses eelistada ühte korrastussviisi teise eest. Siiski on kliimamuutuste leevendamiseks oluline süsinikku siduvate ja akumuleerivate ökosüsteemide taastamine ning muutuvad ilmastikutingimused ei välista seda võimalust.

Maavara väljavedu võivad kliimamuutused mõjutada järgnevalt:

- Positiivsete mõjudena saab välja tuua keskmise temperatuuri kasvu ja lumikattega perioodi lühenemisega seotud teede läbitavuse paranemise;
- Negatiivset mõju avaldab eelkõige sademete hulga kasv, jäitepäevade sagenemine, tuule kiiruse kasv, äärmuslike ilmastikuolude sagenemine ning ülemise põhjaveekihi taseme tõus. Transport on väiksematel kõrvalmaanteedel haavatavam, muuhulgas ka taristu lagunemise tõttu.

Kallissaare turbatootmisala kehtivusala pikendatakse 30 a võrra. Kallissaare turbatootmisala puhul on tegemist pikaajaliselt töös olnud alaga. Mäeeraldise piirides on kõik kaevandamise ettevalmistustööd tehtud, sh mets on raadatud, sugekiht eemaldatud, kuivendusvõrk ja teenindusteed rajatud. Viljakat mulda ei leidu.

Ökosüsteemide juhendi kohaselt juba kaevandamiseks avatud ala kaevandamisloa muutmisel, pikendamisel või uue loa väljastamisel juba kaevandatud alal (va. oluline mäeeraldise laiendamine) maavara ammendamine ja ala korrastamine kaalub alati üle ökosüsteemidele tekitatava kahju.

Kliima heitmete osas oleme eelnevates punktides vastanud.

Keskkonnaloa eelnõu

Kliimamõju hinnang puudub ja seetõttu on hinnang keskkonnamõjude olulisusele puudulik.

Riigi kasu ja kahju hinnangus (lk 13-14) puudub ökosüsteemide teenuste rahalise väärtuse kohta mulla süsinikusisalduse väärtus ning arvutuskäik, mille tõttu ei saa saadud tulemust kontrollida. Kasutades teiste turba kaevandamise lubade KMHdes kasutatud metoodikat turba KHG heite hindamiseks on kogu kaevandatava varu kaevandamisega kaasnev heide vähemalt 579 000 tonni CO₂ ekvivalenti, mis juhendis ettenähtud CO₂ hinna puhul annab ökosüsteemi teenuste väärtuseks 17 790 998 eurot, mis on suurem kui turba potentsiaalne lisandväärtus kaevandamisel 14 801 600. Sellele lisanduvad iga-aastased lahtise freesturbavälja heited, mis suurendavad ökosüsteemiteenuste väärtust veelgi. Teeme ettepaneku täpsustada ökosüsteemiteenuste väärtuse arvutust ja lisada vastav arvutuskäik koos algandmetega ja kaaluda uuesti, kas loodusele tekkiv kahju on väiksem kui turba kaevandamisest saadav kasu.

Keskkonnaamet on hinnanud ökosüsteemide teenuse rahalist väärtust vastavalt kehtivale juhendile. Juhendi alusel on koostatud tööriist, mille kohaselt arvutatakse välja ökosüsteemiteenuste koguväärtus. Koguväärtuseks saadi 13 989 421 EUR

Keskkonnaamet on seisukohal, et korralduse eelnõus on õigesti jõutud järeldusele, et kaevandamisest saadav kasu on suurem kui ökoloogiline kahju, loodusvarade kasutamine ei ole ilmselgelt raiskav ning tegevus ei ole vastuolus riigi huviga.

Samuti oleme juba varasemalt välja toonud, et kuna tegemist on olemasoleva turbatootmisala keskkonnaloa kehtivusaja pikendamisega siis maavarade säästliku kasutamise põhimõtteid arvestades on mõistlik maavara lõpuni ammendamine ja ala korrastamine.

Loa pikendamisel ei ole kaalutud senise kaevandamise loa tingimuste täitmist: vastavalt kehtivale loale on minimaalne kaevandamise maht 3 tuhat t aastas alates 31.12.2005, kuid 20 aastaga on kaevandatava varu hulk vähenenud vaid u 41 tuhat tonni. Seda on vähem, kui loas ette nähtud minimaalne kaevandamise maht 56 tuhat tonni (arvestades uuendatud varude andmete esitamise aega), lisaks peab varude vähenemise puhul arvestama turba lagunemise ja erosiooniga avatud turbaväljal, mille tõttu tegelik kaevandamise maht võib olla olnud veelgi väiksem. Turbaväljade avatuna hoidmine ilma kaevandamiseta ei ole maavarade säästlik kasutamine. Teeme ettepaneku vastav hinnang lisada.

06.05.2005 kehtestatud keskkonnaministri määruse nr 36 alusel on kaevandamisloa vormilt eemaldatud minimaalse aastatoodangu lahter. Seega loa andja ei ole pidanud vajalikuks minimaalse aastatoodangu määramist kaevandamislubadele.

Nagu eelnevalt märkisime, sõltub turba kaevandamine suuresti ilmastikust. Kõikidel aastatel ei pruugi olla võimalik kaevandada planeeritud mahus. Samuti ei ole otstarbekas turvad aunadesse paigutada, kui sellele ei ole turgu.

Keskkonnaameti hinnangul ei ole eesmärgipärane karistada ettevõtet, kui nimetatud nõuet ei ole tegelikult 20 aastat seadusandja enam vajalikuks pidanud.

Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloalt eemaldatakse minimaalse aastatoodangu kogus 3 tuh t.

Loa pikendamisel ei ole kaalutud pikendamise vajadust ning mõistlikkust veel 30 aastaks ehk kokku alates praegusest 34 aastat olukorras, kus varu kaevandamiseks kulub 24 aastat (arvestamata, et varude andmed on 2023.a seisuga ehk on võimalik olnud kaevandada veel 2 aastat kogumahu 26 tuh t). Arvestades Eesti kliimaeesmärke tuleks ettevaatusprintsibiist lähtudes hinnata kumulatiivset kliimamõju sh teiste turba kaevandamise lubadega ja sellest lähtuvalt kaaluda, kas loa pikendamine 30 aastaks on võimalik.

Arvestama peab, et enne loa kehtivusaega peab jääma aega ka ala nõuetekohaseks korrastamiseks.

Täpsustame, et loale kantud kehtivuse lõpu aeg ei tähenda seda, et varude ammendumisel ei saaks varem alustada korrastamisteggevustega ja loa saab peale ala korrastatuks tunnistamist kehtetuks tunnistada enne selle kehtivuse lõppu.

Samuti tuleb turbatootmisalade puhul arvestada ilmastikuga, mis mõjutab suurel määral seda, kas maavara saab väljata plaanitud mahu.

“Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” on märgitud, et juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbamaade lõpuni kaevandamisega võimalik vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, sest uusi turbaalasid ei avata. Samuti, nagu eelnevalt välja tõime piiratakse määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

Seega on Keskkonnaamet seisukohal, et Kallissaare turbatootmisala loa andmine on kooskõlas välja toodud strateegiadokumentidega, tegevus ei ole vastuolus riigi huviga ning ei esine MaaPS § 55 lg 2 p 10 ega KeÜS § 52 lg 1 p 7 kohast keeldumise alust.

Keskkonnaamet edastas 09.02.2026 kirjaga nr DM-128123-25 Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise täiendatud korralduse ja loa eelnõude tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks ning pikendas menetlustähtaega.

Maa- ja Ruumiametil puudusid vastuväited.

Aktiaselts Ramsi Turvas esitas 19.02.2026 arvamuse (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-128123-27) soovides kõrvaltingimust 8.2 täpsustada selliselt, et selle sisu oleks üheselt arusaadav ega jäta tõlgendusruumi, või kaaluda nimetatud kõrvaltingimuse eelnõust välja jätmist.

Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond palus 20.02.2026 (registreeritud KOTKAS-s dokumendina nr DM-128123-28) pikendada vastamise tähtaega kuni 27.02.

Keskkonnaamet nõustus vastamistähtaaja pikendamisega.

Keskkonnaamet vastas 25.02.2026 kirjaga nr DM-128123-30 aktsiaselts Ramsi Turvas 19.02.2026 esitatud kirjale (dokument DM-128123-27) seoses kõrvaltingimuse 8.2 kohta.

Keskkonnaamet teeb ettepaneku muuta tingimust järgmiselt.

- Metsise püsielupaiga piiresse jääval turbatootmisala teenindusmaal asuval, kunagi osaliselt turbatootmiseks ettevalmistatud alal tuleb olenevalt reljeefi suunast ja kraavituse kuivendavast mõjust kraavide madalad väljavoolukohad sulgeda. Kuivendav mõju tuleb kindlaks määrata reaalselt kohapeal tehtavate mõõtmiste abil.

Eesti Ornitoloogiaühing esitas 27.02.2026 Keskkonnaametile (registreeritud KOTKAS-s 02.03.2026 numbriga DM-128123-31) ühise seisukoha koos Sihtasutuse Eestimaa Looduse Fondiga Kallissaare turbatootmisala keskkonnaloa nr 1/2004 muutmise täiendatud korralduse ja loa eelnõude kohta.

Jäame oma varasema seisukoha juurde, et loa pikendamise aluseks olev KMH eelhindang oluliste puudustega ning seda tuleb oluliselt täiendada ning kaaluda täiendavalt keskkonnamõjude hindamise vajadust, sest KMH eelhindangus puudub plaanitud turba kaevandamisega seotud kliimamõju sisuline hinnang sh hinnang, kas loa 30-aastane pikendamine on kooskõlas Eesti kliimaeesmärkidega. Samuti vajavad täiendamist metsisega seotud mõjuhinnangud ja leevendusmeetmed, kuna Eesti Ornitoloogiaühing leiab, et Kallissaare turbatootmisala tegevuse võimalikud kuivendus- ja maastikumuutused võivad kumulatiivselt halvendada metsise (Tetrao urogallus) püsielupaiga ning mänguala seisundit, mistõttu on enne loa pikendamist vajalik põhjalikum keskkonnamõju hindamine ning metsise kaitseks siduvate kõrvaltingimuste täpsustamine.

Lisaks olid seisukohad antud ka täpsemalt peatükkide kaupa (kliimamõju, riigi kasu hindamine ja mõjud metsise elupaigale).

Keskkonnaamet on enda poolse seisukoha andnud eraldi vastuskirjana (registreeritud KOTKAS-s 19.03.2026 dokumendina nr DM-128123-33), tuues välja miks ei ole kliimamõjusid eelhindangus põhjalikumalt käsitletud, kuidas on hinnatud ökosüsteemide teenuseid ja arvutatud lisandväärtus ning miks Keskkonnaamet kõrvaltingimusele nr 8 punkti 8.4. siiski loale ei lisa.

3.7. Otsekohalduvad nõuded

Keskkonnaloaga kaasnevad käitajal seadusandlusest tulenevad õigused ja kohustused. Ettevõtte peab järgima MaaPS, VeeS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi. Keskkonnaamet on seisukohal, et seadusandlusest tulenevaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda keskkonnaloale. Olulisemad keskkonnavalased kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis „Keskkonnakaitseloa omaja meelepea“. Kohustused on leitavad Keskkonnaameti kodulehe aadressilt: [Loa omaja meelepea | Keskkonnaamet](#).

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)

Siret Punnisk

juhataja

maapõuebüroo

Lisad:

1. Keskkonnaluba
2. Mäeeraldise plaan
3. Geoloogilised läbilõiked
4. Korrastatud ala plaan

Teadmiseks: Eesti Geoloogiateenistus, Maa- ja Ruumiamet, Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Türi Vallavalitsus

Maigi Säinas

vanemspetsialist

maapõuebüroo